
LITERATURA

XABIER MENDIGUREN

AHOZKOTASUNAREN KONDARREN BILA

Literaturazaleok egile ospetsuen lanen atzetik ibiltzen gara sarritan; edo bestela oraindik deskubritu gabeko perla baten bila. Liburuetan, ordea, askoz aukera zabalagoa dago. Asko eta asko, ikerketa-lan isil eta luzeen fruitu. Komunikabideetan ere ez dira ia aipatu ere egiten horrelakoak, non eta atzetik aitaponteko indartsuren bat ez duten. Hori dela-eta, liburudendan sarri-sarri agertzea komeni da, eta apalen artean ikusmiran ibiltzea, ea ezer apartekorik ote dagoen aztarrika. Horrelaxe ibili naiz ni, eta hainbat gauza bitxi aurkitu ditut: adibidez, zenbait herriri zuzenean lotutako azterketak, bertako udalake-edo argitaratuak baina interes orokorragoa ere badutenak; baita ere, ahozkotasunaren azken hondarrak jasotzeko saiakera batzuk, hemendik aurrera oso zaila izango baita horrelako informatzailerak topatzea. Nik ikusi ditudanetako batzuk aipatuko dizkizut, baina izango dira beste horrenbeste, ni azaltzerako apaletatik desagertu direnak, edo hau idatzi ostean azalduak. Beraz, gogoan izan ez dagoela liburudenda on batean kuxkuxean ibiltzea bezalakorik; gainera, ez dute sarrerarik kobratzen, esku hutsik irtetea ere zaila izan arren.

Iñaki Iturain eta Loren Loidik *Orioko euskara* izeneko lan bat kaleratu dute; *Basauriko euskara* Jon Arretxek, eta antzeko beste batzuk ere ibiliko dira batetik bestera.

Gorbeia inguruko Etno-ipuina eta Esaundak argitaratu du Juan Manuel Etxebarriak Labayru eta BBKrekin, Barandiaranen ondorengoek lanean segitzen duten seinale. Ataundarra aipatu dugunez, Joxemartin Apalategi antropologoak ere bertako ahozkotasunean oinarritutako beste liburu bat kaleratu berri du. Ahozko oroitzapenak erabiliz baina ikuspegi historikoa-go batetik, *Gerra Zibila andoaindarraren begietatik* plazaratu du Xabier Lasa Bergarak Andoaingo udalarekin; Legazpiko auzu-

ne baten berri zehatza ere eskura du irakurleak, *Telleriarte et -
hez etxe* liburuarekin.

Herrietan egiten diren ahalegintxoekin segituz, Iztueta zena-
ren urteurrena dela-eta haren hainbat lan kaleratzekotan da
Zaldibiako Iztueta fundazioa, eta Jose Arruabarrenak ere egin
du Iztuetaren gaineko azterketa sakona; zaldibiarraren kondai-
ra-eta irakurtzen hasteko ez du aukera txarra horretan hasi
nahi eta egin gabe zegoenak. Errenteriako Udalak ere Koldo Mit-
xelena saria antolatzen du urtero, euskarari buruzko ikerke-
ta-lanak bultzatzeko, Euskal Herriko edozein hizkuntzatan
dela ere. Azken irabazlea kaleratu berri dute eta —edizioa kax-
kar samarra bada ere—, idazlan original eta bitxia suertatu
da: *Lau titiriti, bi tatarata...* du izenburua, Txiliku zarauztarra
egilea (J.M. Olaizola paperetan, ezizen bereko beste bat ere
bada eta), eta asmakizunak, igarkizunak edo dena delako ho-
ri gaia. Bitxikeria pozgarriekin segituz, Deba Garaiko udalek
euskara eta kirola uztartzeko (badugu premia!) lagungarri izan-
go diren bi liburu kaleratu berri dituzte: *Futbol entrenatzailea*
eta *Kirol entrenamenduaren oinarriak*.

Irunen, berriz, argitaletxe berri bat sortu da, Joxan Eloseg-
iren eskutik («Enbido» gurutzegramagilea dela esanda askoz
ezagunagoa egingo zaizue), «Luma» izenekoa. Orain arte hiru bat
liburu kaleratu ditu, Bidasoa aldeko gaiei lotuak, baina jakin-
min pixka bat duenarentzat interesekoak, dudarik gabe.

Azkenik, eta zerrenda hau noizbait amaitu behar denez,
herri askotako esperientziak eta aho askoren ekarpenak bilt-
zen dituenaz, aipagarria dugu Idoia Fernandezek UEUn kale-
ratu duen lana: *Oroimenaren hitza. Ikastolen historia 1960-
1975*. Honen aurrerapen bat irakurri ahal izan genuen Ja-
kinzaleok.

Zuen esku dago orain, liburu hauetakoren bat deigarria
iruditu baldin bazaizue eskatzea eta erostea. Bestela, existitu
zirenik ere ohartu gabe pasatzeko arriskua baitute gero eta
gehiago gure liburuek, apaletan sortzen den betekadaren on-
dorioz.□

KARLOS SANTAMARIA ARGITARATU EZINIK

Bada beste liburu bat, prestatua eta idatzia egonda ere, liburudenda guztietan uxarka ibili arren aurkituko ez duzuen. Jakingo duzue, eta bestela oraintxe jakinarazten dizuet, Karlos Santamariari omenaldi handia egin ziola Gipuzkoako Foru Aldundiak, bere domina nagusia eman ere bai, eta beste ekitaldiekin batera iraupen kultural handiagoko erabaki bat ere hartu zuen: haren lan guztien bilduma osatzea, eta horiei buruzko azterketa sakona paratzea. Eginarazi zituen Diputazioak lan horiek denak, ordaindu ere bai, eta orain berriz ez omen dago argitaratzeko dirurik.

Nik ulertzen dut administrazioak zuhur jokatu beharra, defenditu ere egin dut, kulturgile eskaleoi ezetz esateko duen eskubidea, baina zuhurtasunaren izenean ezin defendi liteke, inola ere, dirua nolanahegi gastatu eta nolanahegi ukatzea. Begira bestela: Karlos Santamariaren lanak prestatzen dozena bat milioi gastatu omen dira; argitaratzea beste milioi-pare bat kostako omen litzateke; baina pare hau gastatu ezean, alfer-alferrik bota da lehengo dozena hura! Zertarako balio du egindako lanak KMra espreski joan ezean hura kontsultatu ezin bada?

Auzi honetan guztian agintari eta agintaldi ezberdinen arteko ika-mikak daude. Gobernu batek erabaki eta hurrengoak eraman behar aurrera, gogoz kontra bada ere. Orain berriro aldatu zaizkigu agintariak. Espero dezagun bada, Manuel Lekuonarenak, Orixerenak eta Aitzolenak atera ziren bezala, Karlos Santamariaren idazlanak lehenbailehen plazaratzea. □

KAZETARI-IDAZLEAK

Santamaria ez zen literaturgilea, aldizkari eta egunkarietan kaleratu zituen bere idazlan gehienak. Honekiko inolako konparaziotan sartzeko asmorik gabe, gaur egun ere badira kazetariak, bere lana txukun eta zorrotz egiteaz gain (denak ez dira horrelakoak, ez), idazlan mardulagoetarako astia hartzen dutenak eta fikziogileen inongo inbidiarik gabeko liburuak egiten dituztenak. Egunkarietako zutabeen bilketak ere ugaltzen ari zaiz-

kigu aspaldi honetan, baina horietatik haruntzagoko balioa duten bi liburu aipatu nahi ditut lerrootan: bata Joseba Etxarrik idatzia, *Euskaldunen Amerika*, EEBBetako euskaldunen bizimodu, ohitura, uste eta iritziak agertarazten dizkiguna, kronika zabal, koral eta ongi taxutu batean. Badirudi gainera, ez dakit zergatik, modan daudela osaba Sam-eneko gure lehengusuak, bai ETBn bai Egunkarian haien berri franko jasotzen ari baikara duela urte batzuetatik hona; beste bazter askotan ere sakabanututa ibiliko da gure diaspora, baina ez dago batere gaizki hauen berri behintzat jasotzea; dolarrik iristen ez bazaigu ere, auskalo, beharbada Carter fundazioaren arartekotza helduko zaigu halakoren batean, zerbaiten beharrean bagaude-eta.

Bigarrena, Luis Fernandez eibartarraren *Tetris* dugu, nazioartea, ideologiak, kultura eta halako gaietako buruzko prentsako zuta-beak eta saio labur berriak elkartzen dituen liburu ausart, bizi eta iradokorra. Zer dela-eta lore hauek? Egilearekiko ezagutzak alde batera utzita, pentsamendu eta gogoeta politikoak botatzera animatzen den egile bati eskatu behar zaizkionak eskaintzen dizkigulako: beldurrik ez ezker-eskuin jotzeko, zintzo jokatu, originala izan eta batez ere jakintzat ematen ditugun hainbat gairi buruz pentsarazteko ahalmena. Nik behintzat dohain horiek sumatu dizkiot, alde batera utzita norbera zenbateraino dagoen konfome edo ez egilearen iritziarekin. Jarrerak eta pentsaerak aurrez aurreko bi lerrotan uniformizatu nahi dizkigutenean, eskertzekoa da horrelako haize fresko pixka bat.□

AIRE BERRIAK NONAHI

Ekainaren erdialdean ari naiz lerrook idazten, udaberria udari bidea egiten ari denean, zelai guztiak loretan. Liburugintzan ere, hosto-berritze moduko bat ari gara ikusten eguntan. Susa argitaletxeak bere lege-izaera aldatu berri du eta hila-bete batzuetako isilunearen ondoren Koldo Izagirre eta Jose Luis Otamendiren liburu berri banarekin azaldu da. Ereinen ere berrikuntzetan dabiltza: Auskalo sailaren itxura erabat aldatu dute, Mariasun Landa, Gerardo Markuleta eta Xabier Urzanteren liburuetan ikusi ahal izan dugun bezala, eta badiru-

di literaturakoa ere ezberdina izango dela aurrerantzean, Bernardo Atxagaren azkenekoan ikusi ahal izan dugunez.

Aldizkariak ere ez daude geldi. «Bertsolari»k aspaldiko lanik mamitsuena ipini digu eskuetan, Bertsolamintza 2. jardunaldi-tako txostenak dakartzan alean, batzuen batzuek besteetako fribolitateak nahiago izango dituzten arren (oharra: niri ere gustatzen zaizkit fribolitateak). Bestalde, irakaskuntza-munduak, beti bere borrokatxo korporatibistetan dabilela dirudien arren, badu bere baitan jende fina ere, oraindik ere lanerako gaitasuna eta proiektu batean sinesmena duena. Horren erakusgarri pozgarria da «Hik hasi» aldizkari jaioberria, 0 alea atera berri duena. «Isilik» izenekoa isilik geratu zen orain dela urte batzuk; zorte hobea eta bizi luzeagoa izan dezala beste honek; horrexek emango digu euskal irakasleen komunitatearen bizitasunaren neurria; ea behingoz ezkorrok huts egingen dugun. □

UDAKO PRINTZAK

Nork esan du uda ez dela irakurketarako sasoi ona? Nik behintzat ederki aprobetxatzen dut. Eta zuk ere ez duzu aitzakiarik, hemen bota dudan titulu eta egile-mordoa rekin. Hurrerangoan elkarrekin komentatuko ditugu, nahi baldin baduzu. Nik, oraintxe bertan, liburu hauexek dauzkat mahai gainean: Koldo Izagirre ren *Ez duk erraza, Konpai!*, Bernardo Atxagaren *Zeru horiek* eta Arantxa Iturberen *Lehenago zen berandu*. Zu ere garaiz ibili, eta ez utzi geroko liburudendako bisita. Ikusi arte, ondo pasa! □